

MÜÜDIMURDJA

ETTEVAATUST, JÄRGNEV SÕNUM VÕIB OLLA HÄIRIV ...

... aga te lugesite ju siiski edasi, eks ole? Sama juhtub paljudes kuriteoennetuse algatustes, mis hoiatavad inimesi nende käitumise võimalike tagajärgede eest nii toimepanija kui ka kannatanuna. Hirmul põhinev taktika on kuriteoennetuses tõesti levinud ning võimalikest riskidest ja kahjulikest tagajärgedest teadlikkuse suurendamisest loodetakse, et see sunniks inimesi sellisest käitumisest hoiduma.¹ Kahjuks ei pea see alati paika. Tegelikult võib see mõjuda risti vastupidiselt. Hirmus lugu, eks ole!

INIMESTE HIRMUTAMINE ÕIGESTI KÄITUMA

Selliseid programme on erineva kuju ja näoga alates vastanduvatest vanglakülastustest kuni harivamate ja faktipõhisemate lähenemisviisideni ning tänapäeva tehnoloogiat rakendavate programmideni, kus saab kogeda vahistamist ja karistuse kandmist. Neil on siiski ühine põhimõte – panna inimesed silmitsi kõige hullemate tagajärgedega, mis võib neid kuriteo toimepanemisel ees oodata, et hirm sunniks neid seadusi järgima. Nagu me siin selgitame, võib inimeste hirmutamine selliste tagajärgedega anda hoopis vastupidise tulemuse ja tuua kaasa nimelt sellise käitumise, mida oli kavas vältida.

TEADLIKKUSE SUURENDAMINE

Teadlikkuse suurendamise kampaaniad on kuriteoennetuse algatuste hulgas levinud. Nende mõte on lihtne ja neid on hõlbus ellu viia, aga nende mõju kohta on vähe tõendeid. Teadlikkuse suurendamise tegevusega koos kasutatakse sageli hirmutamistaktikat. Kui suurendada konkreetse probleemi ja potentsiaalsete riskide mõistmist, suunab see eeldatavasti inimesed soovitud viisil käituma. See tundub olevat lahendus mitmesugustele kuritegevusega seotud probleemidele. Ainult riskidest teadlik olemine ei ole siiski tõhus lahendus.

Kas teid huvitab, kuidas ennetada kuritegevust teadlikkuse suurendamisega? Vaadake neid väljaandeid ja muutke see suurema, lõimitud lähenemisviisi osaks.

> Töövahendite komplekt "Alaealiste ohvriks langemise vältimine digiajastul – teadlikkuse suurendamine ja käitumise muutus" <https://eucpn.org/toolbox15-victimisation>

> Müüdimurdja "Teadlikkuse suurendamine ei tee kunagi kurja, eks ole?" <https://eucpn.org/mythbuster-awarenessraising>

Vaatleme näiteks kõige kurikuulsamat kuriteoennetuse algatust "Scared Straight" (Õigele teele hirmutatud). Selle löid algselt USA eluaegsed vangid, kes tahtsid midagi ühiskonnale tagasi anda. Algatuses viiakse noori vanglasse ekskursioonile. Selle eesmärk on lasta neil saada aimu, mis võib neid ees oodata, kui nad peaksid otsustama kuritegelikule teele minna. Neid juhatavad vanglas ringi sõnades ja ka füüsiliselt agressiivsed kinnipeetavad ja valvurid eesmärgiga, et neil õnnestuks lapsi hirmutada soovitud meelekäitumise – hirmutada õigele teele.²

Mis on selle mõtteviisi juures valesti? See ei toimi. Ehkki see võiks pealtnäha toimida ja jätta mulje, et need lapsed saavad vajaliku õppetunni, on algse programmi Scared Straight ning selle uuemate ja sõbralikumate variantide kohta tõestatud, et need ei anna tulemusi ja võivad olla tulutu asemel pigem kahjulikud.³ Need raiskavad väärtuslikke ressursse, mida oleks saanud paremini kasutada.⁴

Kahjuks on hirmutamine jätkuvalt populaarne ennetusmehhanism, mida kasutatakse erineval kujul kogu Euroopa Liidus ja ka muudes valdkondades, nagu uimastikasutuse ennetamiseks.⁵ Hoolimata selgetest tõenditest, et see ei anna tulemusi, usutakse siiski laialdaselt, et raske karistusega ähvardamine hirmutab inimesi kuritegusid mitte sooritama. Miks seda ikkagi toetatakse, kui see ei aita tulemuslikult kuritegevust ennetada? Võime vaid oletada, et seda tingib soov kuritegevuse vastu karm olla, vajadus näidata, et midagi tehakse, või isegi seepärast, et mõned osapooled on sellesse liiga palju poliitilist ja/või majanduslikku kapitali investeerinud ning ei saa lasta sellel nurjuda.⁶

Eetiline oleks hinnata nende algatuste mõju, et tagada riiklike ressursside hästi kasutamist. Kui tulemused on head, siis on ju hästi! Kui need osutuvad negatiivseks – ja eksperthinnangu kohaselt see nii on – siis tuleks sellest teha õigeid järeldusi ja sellisest projektist vähehaaval loobuda. Mis tahes muu tegevusviis on lihtsalt ohtlik ja ebaeetiline – need on *de facto* kontrollimatud ja potentsiaalselt kahjulikud eksperimendid lastega.⁷

AGA MIKS SEE EI TOIMI – ÜLEVAADATUD HOIATUS

Üks asi on väita, et mingi asi ei toimi, aga selle põhjuse selgitamine aitab edasi liikuda ja tulemuslikke lähenemisviise leida. Seoses sellega vaatleme nende lähenemisviiside tuumikmehhanismi – hoiatust, mis keskendub potentsiaalse karistuse rangusele ja püüdele näidata lastele kõige hullemat, mis võib juhtuda, kui nad panevad toime kuriteo.⁸

See mõte, et hoiatus toimib karistusega ähvardamise kaudu, on üks vanimaid kuriteoennetuse mehhanisme, mille juured ulatuvad tagasi valgustusajastu filosoofide Beccaria ja Benthamini.⁹ Hoiatus on väidetavalt kriminaalõigussüsteemi tähtsaim ennetav funktsioon¹⁰, aga sanktsioonidega ähvardusi võib tulla ka mitteametlikest allikatest, nagu vanematelt, kaaslastelt ja kogukonnalt.¹¹

Hoiatuse toimimiseks peab see nihutama kulude-tulude suhte soovitud käitumise ehk seaduskuuleka käitumise suunas. Selleks peab olema täidetud kolm tingimust: karistus peab olema piisavalt karm, kuid siiski proportsionaalne, see peab järgnema kuriteole piisavalt kiiresti ja peab olema täiesti kindel, et see karistus tuleb. Need kolm tingimust võimendavad üksteist, see tähendab, et karmil karistusel ei ole hoiatavat mõju, kui seda kohaldatakse harva.¹²

Täpselt sellele oligi suunatud valgustusaja filosoofide kriitika. Nad väitsid, et "kuritegude vastu karm" lähenemisviis oli sisuliselt väär, sest karmimad karistused ei toonud kaasa ennetavat mõju.¹³ Hiljuti tehtud uuringud toetavad neid väiteid ja kinnitavad, et karistuse vääramatul järgnemise kindel tunne on kuriteoennetuse kõige tulemuslikum osa. Kui uurida, kuidas see karistuse vääramatul tegelikult toimib ja kuidas seda tajutakse, siis näeme, et see on seotud tabamise võimalikkusega. Teisisõnu tundub vahetu tabamise risk olevat kuriteoennetuseks kõige asjakohasem.¹⁴

Miks siis õigele teele hirmutamine ja teised hirmupõhised lähenemisviisid ei toimi?

Siin on eriti asjakohane tõsiasi, et meil on tegemist noorte inimestega. Nad kalduvad loomulikult rohkem riskima. Neurobioloogilised uuringud on näidanud, et nad käsitlevad riski ratsionaalsetest täiskasvanutest erinevalt. Pealegi ei ole individuaalsed valikud noortele nii tähtsad kui sotsiaalsed ja emotsionaalsed stiimulid. Nende vanuses otsitakse vahetu rühma ja eakaaslaste heakskiitu. Kui kaaslased mõjuvad nende käitumisele negatiivselt, ei jõua neile kohale mingi ratsionaalne sõnum sellest, et nad panevad oma tuleviku ohtu.¹⁵ Seepärast võivadki need programmid anda vastupidise tulemuse.¹⁶ Vanemate sõnumile risti vastu tegutsemine võib tunduda lahe või – mis veelgi halvem – tekitada tunde, et see on nende eakaaslaste normaalne käitumine. Samamoodi on tõestatud, et eriti uimastikasutuse ennetuskampaaniatel on kahjulikke mõjusid, sest kui näidata, et pealtnäha "teevad kõik seda", võib see tegelikult tugevdada arusaama, et teiste hulka sobimiseks peaksidki noored uimasteid kasutama.¹⁷

ÕIGELE TEELE HIRMUTAMINE JA VASTUVÄITED

"See toimib siin"

Kontekst loeb, aga loeb ka hea valitsemistava. Hinnangud võivad olla valdavalt anglosaksi suunitlusega, kuid tulemused annavad piisavalt põhjust olla ettevaatlik. Iga Euroopa osapool, kes mõtleb sarnase lähenemisviisi rakendamisele, peaks vähemalt esitama positiivseid tulemusi nende väidete ümberlukkamiseks. Mis tahes muu lähenemisviis on lihtsalt ohtlik ja vastutustundetu. Selle süstemaatilise läbivaatuse autorid hoiatasid selgelt: "Kas te lubaksite arstil kasutada oma lapse ravimiseks meetodit, millel on varem olnud selliseid tagajärgi?"¹⁸ Lisaks arenevad aju samamoodi mõlemal pool Atlandi ookeani. Riskialdis käitumine on tüüpiline kõigi noorte puhul igal pool.

"Meie programm on harivam ja vähem vastanduv"

Õigele teele hirmutamisest on teisigi variante, näiteks õpperingkäigud ilma vangidega sageli agressiivse vastandumiseta või maharahunemise seansiga, et saadud teave õigesse valgusse seada. Need uuendused ei lahenda selle tava probleeme, sest need keskenduvad jätkuvalt rasketest tagajärgedest teadlikkuse suurendamisele ja toovad endiselt noortes esile samasuguseid vastupidiseid reaktsioone. Algne süstemaatiline läbivaatus sisaldas ka selliseid vähem vastanduvaid programme, kuid need ei andnud samamoodi mitte mingeid tulemusi.¹⁹

"See meeldib lastele ja vanematele"

Mitu programmi (mitte ainult õigele teele hirmutamise lähenemisviisiga) on väidetavasti tõhusad sihtrühma või töötajate rahulolu põhjal.²⁰ See ei näita siiski nende tulemuslikkust. Selliseid väiteid saab teha ainult usaldusväärsete mõjuhinnangute alusel.²¹

"Seda programmi on juba paljudes kohtades rakendatud"

See argument sarnaneb eelmisele, ainult selles eeldatakse tulemuslikkust laialdase rakendamise põhjal.²² See ei tõesta taas selle tegelikku mõju.

Kontekst võib olla erinev, teostamisviis võib olla erinev, see võib lastele meeldida, aga kuitahes uuenduslik see ka pole, jääb selle toimemehhanism (või mitte toimimise mehhanism) samaks. Eesmärk on mõjutada käitumist, hirmutades inimesi sellega, et neile näidatakse kuriteo toime panemise võimalikke negatiivseid tagajärgi.

Veel üks aspekt on see, kuidas potentsiaalselt negatiivseid tagajärgi sihtrühmale edastatakse ja kuidas neid tajutakse. Arvestada tuleb sõnumi allikaga, sest edu saavutamiseks peab see olema usaldusväärne allikas.²³ Väidetavalt ei ole vangid parimad eeskujud hea käitumise õpetamiseks. Peale ebausaldusväärsete ja moraali lugevate allikate seatakse noorte ette võimalikest halvim tagajärg või nende tagajärgede liialdus, s.t karistuse karmus. Nagu ülalpool räägitud, toimib hoiatavalt mitte rangus, vaid karistuse väärarmatus. Pealegi ei saada kõik kuriteod ega kriminaalmenetlused neid vanglasse ega anna eluaegset vanglakaristust. Teisisõnu, kui hirmutavat sõnumit tajutakse ebatõenäolise ja liialdatuna, ei leia see sihtrühmas vastukaja.²⁴

Põhjuseid, miks õigele teele hirmutamine ja teised sellised lähenemisviisid läbi kukuvad, ei tohiks võtta ümberpööratud soovitusena selle kohta, mis oleks õige lähenemisviis. Iga noorele kurjategijale eluaegse vangistuse tagamine ei ole soovitatav ega võimalik. Need tulemused näitavad siiski, et laste hirmutamine range karistusega on heal juhul ebatõhus ja halvimal juhul kahjulik.²⁵ Hoolimata headest kavatsustest ei toimi hoiatus sedasi, mitte selle sihtrühmaga. Uurimistulemused soovivad siiski paari hoiatuspõhist lähenemisviisi, mis tõesti toimivad.

MILLAL HOIATAMINE TOIMIB?

Hoiatused ei mõju kõigile ühtmoodi ja ei toimi samamoodi kogu rahvastikuga.²⁶ Hoiatus mõjub ainult neile, kellel on juba eelsoodumus või ahvatlus kuritegu sooritada. Enamik inimesi peavad seadustest kinni ka vaatamata selle hoiatusvõimele. Seetõttu võib väita, et hoiatus on tulemuslik lähenemisviis ainult teise või kolmanda astme ennetustegevuses.²⁷

Teisisõnu on sellel tõenäoliselt mõju ainult suunatud lähenemisviisiga. Kui ühendada see suunatud lähenemisviis arusaamisega, et hoiatus toimib valdavalt karistuse väärarmatuse kaudu ja täpsemalt tabamise väärarmatuse kaudu, siis on selge, et vanglad ja vangid ei ole õiged sõnumitoojad. Hoiatusel põhinevates tulemuslikes lähenemisviisides on põhiohk politseil ja politseitöö strateegiatel, mis toovad kaasa tabamisrisi suure ja nähtava muutuse.²⁸

Enne selle argumendi arendamist on tähtis teha vahet hoiatamisel ja teovõimetuks muutmisel. Viimane on ka kriminaalõigussüsteemi ja eriti politseitöö funktsioon ning see ennetab kuriteo *uuesti* toime panemist kurjategija poolt sellega, et piirab nende võimet seda teha. Lihtsalt öeldes on hoiatuse ja teovõimetuks muutmise vahe see, et hoiatus ennetab kuritegevust sellega, et mõjutab tabamise riski tajumist enne kuriteo toimumist, kui

teovõimetuks muutmine takistab kurjategijal oma tegevust jätkata või uusi kuritegusid toime panna pärast tema tabamist. Teovõimetuks muutmine mõjub kuritegevust ennetavalt, kuid selleks on vaja suuremat vahistamise ja vangistamise määra ning mõju säilimine nõuab märkimisväärseid ressursse.²⁹

Kuritegevuse ennetamine hoiatuse ja kriisikoldeks politseitöö kaudu on parim näide selle toimimisest suunatud lähenemisviisiga. Politsei ressursid koondatakse nn "kuritegevuse kriisikolletele" – kõrge kuritegevuse astmega geograafiliselt väikestele aladele.³⁰ Braga ja teised (2019) järeldasid oma 65 uuringu ülevaates, et sellel lähenemisviisil on väike, kuid tähendusrikas mõju kuritegevusele. Lisaks vähestele märkidele nihetest võib selle mõju veel tõenäolisemalt ulatuda sihtalast kaugemale. Jõupingutusi ja patrullimist koondades tõstab politsei selles piirkonnas tabamise riski ja hoiab tõhusalt ära uimastite, korrarikumiste ja vägivallega seotud ning varavastast kuritegevust.³¹

Nagu näha, räägitakse mõjust konkreetsetele kuritegudele. Lisaks sihtrühmale või geograafilisele asukohale on ka kuriteo liik ennetustöös tähtis tegur. Hoiatus mõjub mõne kuriteo liigi korral vähem kui teistega. Näiteks mõjub see tõenäoliselt vähem emotsionaalsetele kuritegudele, nagu *kiremõrv*, kuid hoiatusel on suurem eduvõimalus tahtlikumat liiki kuritegevuse korral, näiteks varavastased kuriteod.³²

Suunatud lähenemisviisiga politseitöö strateegia, mis samal ajal suurendab tabamise tõenäosust, on nn "suunatud hoiatus" või "hoobade tõmbamisega politseitöö".³³ Sellel on väidetavalt positiivne mõju, eriti kui see suunata jõukude põhjustatud vägivalda vastu, aga ka korduvate rikkujate ja uimastite väliturgude vastu. Selles on põhiline otsene suhtlemine sihtrühmaga, neile jätkuvate rikkumiste tagajärgede selgeks tegemine ja otstarbekate alternatiivide pakkumine sotsiaalteenuste kaudu.³⁴ Laiema lähenemisviisi korral kaasatakse ka kogukond või pereliikmed, võimendades selle kogukonna kollektiivset tõhusust ja mitteametlikku kontrolli, eemaldades samal ajal mõned õigustused, mida rikkujad võiksid kasutada oma isikliku vastutuse minimeerimiseks. Tähelepanelik lugeja võis märgata, et "teadlikkuse suurendamine" on tõesti üks selle lähenemisviisi osa. Omaette on teadlikkuse suurendamisel vähe mõju. Kuid tervikliku lähenemisviisina ja siinsel moel suunatult on sellest tõesti kasu.³⁵

OPERATSIOON CEASEFIRE (RELVARAHU) JA PROBLEEMIPÕHINE POLITSEITÖÖ

Suunatud hoiatuse edu juures on tähtsaks teguriks selle seos probleemipõhise politseitööga. Sellise tegutsemisviisi põhiohk on mingi piirkonna vajaduste ja probleemide õigesti hindamisel, et kohandada reageerimist kohapealsele tegelikkusele.³⁶

Selle lähenemisviisi suurepärase näide on Bostoni operatsioon Ceasefire jõukudega seotud relvastatud vägivalda vähendamiseks.³⁷ Koos sihipärase jõustamisega relvakaubitsejate hulgas tagas politsei jõugu liikmete teavitamise nende jätkuva vägivalda tagajärgedest.³⁸ Neid teavitati karistustest ja tänu koostööle kohaliku prokuratuuriga tagati ka süüdistuste esitamine. Kuna enamikul neist oli ka varasemaid kriminaalsüüdistusi, pandi need kõrvale koos võimalusega neist loobuda, kui kõik peavad kokkulepitud reeglitest kinni. Kui ükski neist läks üle piiri, avati süüdistused kõigi rühma liikmete vastu. Loomulikult tekitas see jõukudes kaaslaste surve vältida osalemist vägivallakuritegudes. Seda saab saavutada ainult hästi kavandatud, kohandatud ja põhjendatud sõnumitega koos õige tugivõrgustikuga. Enda ohverdamine rühma nimel enam ei toiminud, aga suunatud hoiatuse kombineeritud lähenemisviis toimis – noorte poolt toimepandud tapmistest arv langes koguni 63% ja relvastatud rünnakud 25%.³⁹

KOKKUVÕTE

Hoiatusel on selgelt oma väärtus, kuid ainult õigesti kasutades. Õigele teele hirmutamine ja teised hirmupõhised lähenemisviisid keskenduvad karistuse rangusele ja püüavad näidata lastele kõige hullemat, mis võiks juhtuda, kui nad panevad toime kuriteo. Neid lähenemisviise kritiseeritakse ka üksnes eetilistel põhjustel,⁴⁰ kuid neil ei ole samuti mingit positiivset mõju. Iga kuritegevuse ennetaja peaks olema teadlik sedalaadi programmide potentsiaalselt negatiivsest mõjust ja tegema sellest oma järeldused.⁴¹

Teisalt on olemas ka tõhusaid hoiatavaid lähenemisviise, kui keskenduda kuriteo liigile, sihtrühmale või geograafilisele asukohale ja kui selle eesmärk on suurendada karistuse vääramatust. Selliselt suunatud politseitöö strateegiatel, millel on nähtav mõju tabamise riskile, on usaldusväärsete teaduslike tõendite kohaselt positiivne mõju.

Endnotes

- 1 A. Petrosino, C. Turpin-Petrosino ja J.O. Finckenauer, "Well-Meaning Programs Can Have Harmful Effects! Lessons from Experiments of Programs Such as Scared Straight", *Crime & Delinquency* 46:3, 2000; European Crime Prevention Network, Awareness-Raising Never Hurts, Does It?, Mythbuster, EUCPN, Brüssel, ilmub varsti.
- 2 A. Petrosino, C. Turpin-Petrosino, M.E. Hollis-Peel ja J.G. Lavenberg, "Scared Straight and Other Juvenile Awareness Programs for Preventing Juvenile Delinquency: A Systematic Review", *Campbell Systematic Reviews*, 9:1, 2013, <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2013.5>.
- 3 Ibid.
- 4 D.P. Farrington ja B.C. Welsh, "The Science and Politics of Crime Prevention: Toward a New Crime Policy", D.P. Farrington ja B.C. Welsh (toim.), *The Oxford Handbook of Crime Prevention*, Oxford University Press, Oxford, 2012; Petrosino et al., Well-Meaning Programs Can Have Harmful Effects! Lessons from Experiments of Programs Such as Scared Straight.
- 5 J. Esrick, R.G. Kagan, J.T. Carnevale et al., "Can Scare Tactics and Fear-Based Messages Help Deter Substance Misuse: A Systematic Review of Recent (2005–2017) Research", *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 26:3, 2019, <https://dx.doi.org/10.1080/09687637.2018.1424115>; EMCDDA, Mass Media Campaigns for the Prevention of Drug Use in Young People, Lissabon, 2013, http://www.emcdda.europa.eu/publications/pods/mass-media-campaigns_en.
- 6 Petrosino et al., "Scared Straight and Other Juvenile Awareness Programs for Preventing Juvenile Delinquency: A Systematic Review"; Petrosino et al., "Well-Meaning Programs Can Have Harmful Effects! Lessons from Experiments of Programs Such as Scared Straight"; Farrington ja Welsh, "The Science and Politics of Crime Prevention: Toward a New Crime Policy"; European Society for Prevention Research, Position of the European Society for Prevention Research on Ineffective and Potentially Harmful Approaches in Substance Use Prevention, 2019, <http://euspr.org>; A.V. Papachristos, "Too Big to Fail: The Science and Politics of Violence Prevention", *Criminology & Pub. Pol'y*, nr 10, 2011; J.O. Finckenauer, "'Scared Straight' and the Panacea Phenomenon: Discussion", *Annals of the New York Academy of Sciences*, 347:1, 1980, <https://dx.doi.org/10.1111/j.1749-6632.1980.tb21271.x>.
- 7 Finckenauer, "'Scared Straight' and the Panacea Phenomenon: Discussion"; J. McCord, "Cures That Harm: Unanticipated Outcomes of Crime Prevention Programs", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 587:1, 2003, <https://dx.doi.org/10.1177/0002716202250781>.
- 8 Petrosino et al., "Scared Straight and Other Juvenile Awareness Programs for Preventing Juvenile Delinquency: A Systematic Review"; T. Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2016.
- 9 D.S. Nagin, "Deterrence in the Twenty-First Century", *Crime and Justice*, 42:1, 2013, <https://dx.doi.org/10.1086/670398>.
- 10 D.S. Nagin, "Deterrence: A Review of the Evidence by a Criminologist for Economists", *Annual Review of Economics*, 5:1, 2013; T.A. Loughran, R. Paternoster ja D.B. Weiss, Deterrence, A.R. Piquero (toim.), *The Handbook of Criminological Theory*, Wiley, Chichester, West Sussex, 2015.
- 11 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*.
- 12 Nagin, Deterrence in the Twenty-First Century; Loughran et al., Deterrence.
- 13 Nagin, Deterrence: A Review of the Evidence by a Criminologist for Economists.
- 14 Nagin, Deterrence in the Twenty-First Century.
- 15 European Society for Prevention Research, Position of the European Society for Prevention Research on Ineffective and Potentially Harmful Approaches in Substance Use Prevention.
- 16 M.P. Rubenson, K. Galbraith, O. Shin et al., "When Helping Hurts? Toward a Nuanced Interpretation of Adverse Effects in Gang-Focused Interventions", *Clinical Psychology: Science and Practice* (2020); McCord, Cures That Harm: Unanticipated Outcomes of Crime Prevention Programs.
- 17 European Society for Prevention Research, Position of the European Society for Prevention Research on Ineffective and Potentially Harmful Approaches in Substance Use Prevention; European Crime Prevention Network, Preventing Drug-Related Crimes: Achieving Effective Behavioural Change, Toolbox Series No. 16, EUCPN, Brüssel, 2020, <https://eucpn.org/toolbox16-drugrelatedcrimes>.
- 18 Petrosino et al., Scared Straight and Other Juvenile Awareness Programs for Preventing Juvenile Delinquency: A Systematic Review.
- 19 Ibid.
- 20 McCord, Cures That Harm: Unanticipated Outcomes of Crime Prevention Programs.
- 21 European Society for Prevention Research, Position of the European Society for Prevention Research on Ineffective and Potentially Harmful Approaches in Substance Use Prevention; B.C. Welsh ja D.P. Farrington, Evidence-Based Crime Policy, M. Tonry (toim.), *The Oxford Handbook of Crime and Criminal Justice*, Oxford University Press, Oxford, 2011; Petrosino et al., Well-Meaning Programs Can Have Harmful Effects! Lessons from Experiments of Programs Such as Scared Straight.
- 22 European Society for Prevention Research, Position of the European Society for Prevention Research on Ineffective and Potentially Harmful Approaches in Substance Use Prevention.
- 23 European Crime Prevention Network, Awareness-Raising Never Hurts, Does It?
- 24 European Crime Prevention Network, Preventing Drug-Related Crimes: Achieving Effective Behavioural Change; Esrick et al., Can Scare Tactics and Fear-Based Messages Help Deter Substance Misuse: A Systematic Review of Recent (2005–2017) Research.
- 25 Petrosino et al., Scared Straight and Other Juvenile Awareness Programs for Preventing Juvenile Delinquency: A Systematic Review.
- 26 Nagin, Deterrence in the Twenty-First Century.
- 27 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*; N. Tilley, Middle-Range Radical Realism for Crime Prevention, R. Matthews (toim.), *What Is to Be Done About Crime and Punishment?*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2016.
- 28 Loughran et al., Deterrence; Nagin, Deterrence in the Twenty-First Century; Nagin, Deterrence: A Review of the Evidence by a Criminologist for Economists.
- 29 Nagin, Deterrence: A Review of the Evidence by a Criminologist for Economists.
- 30 D. Weisburd, "The Law of Crime Concentration and the Criminology of Place", *Criminology*, 53:2, 2015.
- 31 A.A. Braga, B. Turchan, A.V. Papachristos ja D.M. Hureau, "Hot Spots Policing of Small Geographic Areas Effects on Crime", *Campbell Systematic Reviews*, 15:3, 2019; Nagin, Deterrence: A Review of the Evidence by a Criminologist for Economists; Loughran et al., Deterrence.
- 32 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*.
- 33 A.A. Braga, D. Weisburd ja B. Turchan, "Focused Deterrence Strategies Effects on Crime: A Systematic Review", *Campbell Systematic Reviews* 15:3, 2019.
- 34 Ibid.
- 35 "European Crime Prevention Network, Awareness-Raising Never Hurts, Does It?"
- 36 Braga et al., Focused Deterrence Strategies Effects on Crime: A Systematic Review.
- 37 Tilley, Middle-Range Radical Realism for Crime Prevention.
- 38 Nagin, Deterrence in the Twenty-First Century.
- 39 Braga et al., Focused Deterrence Strategies Effects on Crime: A Systematic Review.
- 40 European Crime Prevention Network, Preventing Drug-Related Crimes: Achieving Effective Behavioural Change.
- 41 McCord, Cures That Harm: Unanticipated Outcomes of Crime Prevention Programs; Farrington and Welsh, The Science and Politics of Crime Prevention: Toward a New Crime Policy.

Tsitaat

EUCPN (2020). Müüdimurdja – ettevaatust, järgnev sõnum võib olla häiriv ... Brüssel: EUCPN

Õiguslik märkus

Käesoleva väljaande sisu ei kajasta tingimata ühegi EL-i liikmesriigi või Euroopa Liidu või Euroopa ühenduste agentuuri või institutsiooni ametlikku arvamust.

Autorid/toimetajad

Jorne Vanhee, teadusametnik, EUCPN-i sekretariaat.

Projekti „EUCPN-i sekretariaat“ osa, veebruar 2021, Brüssel
Euroopa Liidu Sisejulgeolekufondi rahalise toetusega – Politsei